

V roce 1956 vyšlo u příležitosti 100. narozenin Eudovíta Štúra několik větších publikací o jeho životě a díle: *K. Goláň, Eudovít Štúr 1856—1956* (B. SPN 1956. 88 s.); *V. Matula, Eudovít Štúr (1815—1856)* (B. SAV 1956. 74 s.) a zvláště pak sborník materiálů z konference Historického ústavu SAV *Eudovít Štúr. Život a dielo. 1815—1856.* (B. SAV 1956. 519 s.). Z textů vydány v té době: *L. Štúr, K přátelům, k bratrům* (P. NKLU 1956. 388 s.) a *Listy Eudovíta Štúra II. 1844—1855* (B. SAV 1956. 566 s.). Ke studiu Štúrova díla byly připraveny dvě bibliografické pomůcky: *Eudovít Štúr* (B. 1956. 13 s.); *I. Kotvan, Štúrovské tlače Univ. knihovny v Bratislave (Bibliografia)* (B. 1956. 99 s.).

*

Stručný přehled filosofické produkce v ČSR z let 1956—1957 nás opravňuje k závěru, že v tomto období dochází k příznivým změnám v české filosofii. Vyšly první souhrnnější práce o problémech dialektického a historického materialismu, první marxistické práce z oboru etiky, v dějinách české filosofie několik významných monografií. Byly tak učiněny první kroky k překonání stagnace na úseku filosofie.

Nechceme tím říci, že v tomto období dochází k nějakému zásadnímu přelomu v kvalitě i množství naší filosofické produkce. Některé tematické okruhy jsou velmi málo zastoupeny, např. filosofické problémy přírodovědy, dějiny předmarxistické a marxistické filosofie, kritika současné buržoasní filosofie apod. Musíme zde sahat k překladům, což samo o sobě není závadou, neboť neusilujeme o naprostou „soběstačnost“ ve filosofické produkci (ve vědě to není možné právě tak jako v ekonomice). Jde však o to, že se musí zvýšit příspěvek českých a slovenských filosofů na řešení aktuálních problémů filosofické vědy.

To platí zejména o dějinách české a slovenské filosofie, neboť zde jsme odkázáni především sami na sebe. Nemáme dosud souhrnnější marxistické zpracování těchto dějin. Tento stav lze do jisté míry ospravedlnit tím, že syntetická práce o dějinách filosofie vyžaduje mnoho času. Vážnější závadou je však také skutečnost, že dosavadní monografie z tohoto oboru soustřeďují se výlučně na období starší. Je to m. j. důsledek nejasností, které vládly před několika lety v otázce předmětu dějin české a slovenské filosofie. Některá fakta (nakladatelské plány do r. 1960, časopisecké studie) ukazují, že v brzké době bude silně zmenšena disproporce mezi studii staršího a nejnovějšího období dějin české a slovenské filosofie.

Změny v knižní filosofické produkci let 1956—1957 (i když je nepřeceňujeme) jsou dostatečnou zárukou toho, že v nejbližších letech bude naše bilance ještě příznivější.

Lubomír Nový

K prvním svazkům nové Filosofické knihovny.

Soustavné a systematické překládání nejvýznamnějších děl světové filosofie je důležitou součástí práce historiků filosofie. U nás je to pak úkol zvláště naléhavý; překladatelská praxe v období první republiky nechala bez povšimnutí mnohé z prací, s nimiž by se měl seznámit každý, kdo si chce učinit správný obraz o vývoji filosofického myšlení a porozumět soudobé filosofické problematice. Řada starších překladů, širšímu okruhu čtenářů dnes již ostatně těžko dosažitelných, pak také zastarala a vyžaduje revize.

Po druhé světové válce byla věnována největší pozornost vydávání základních děl *marxistické filosofie*. V současné době máme proto v poměrně dobrých překladech zprístupněno již téměř celé dílo klasiků marxismu-leninismu (ovšem i tady budeme spokojeni teprve tehdy, až budeme mít v rukou poslední z třiceti svazků Spisů Marxe a Engelse, z nichž zatím vyšly pouze dva) a řadu prací dalších předních marxistických filosofů.

S bohatým odkazem *předmarxistické filosofie* seznamovala české čtenáře až dosud především edice „Živé odkazy“; vyšly tu např. *Zlomky starořeckých atomistů*, *Campanellův Sluneční stát*, *Baconova Nová Atlantis*, *Feuerbachovy Přednášky* o podstatě náboženství a *Podstata křesťanství*, *výbory z Diderota*, *Helvétia*, *Voltaire* aj. Vydávání klasických filosofických děl se bude nyní soustřeďovat především ve *Filosofické knihovně*, kterou vydávají společně nakladatelství Československé akademie věd (CSAV) a Státního nakladatelství politické literatury (SNPL).

V této nové knižnici vyšly zatím první tři svazky. Dva z nich přinášejí práce, jež zaujmají významné místo v dějinách socialistické teorie: *Morellyho Zákoník přírody*, vydaný po prvé r. 1755 (překlad M. a V. Rauscherových, úvodní stať P. V. Volgina) a *G. B. Mablyho* pojednání „O zákonodárství neboli zásady zákonů“, „Námítky proti filosofům-ekonomistům“ a „O právech a povinnostech občana“, vycházející ve svazku nazvaném *Výbor z díla* (přel. M. Renský a J. Jermář, který je také autorem úvodního slova

o životě a díle spisovatele). V době, kdy pozornost filosofů je zaměřena na rozpracovávání kategorií dialektického materialismu, bylo zvlášť uvítáno vydání nového překladu *Aristotelových Kategorii* (vyšly u nás naposledy r. 1918). „Kategorie“ přeložil A. Kříž, úvodní studii napsal K. Berka.

Vě FK budou vycházet i další části Aristotelova „Organa“ (v tisku je spis „O vyjadřování“), pracuje se na překladech spisů Hegelových — potřeba jejich důkladného studia se u nás pocítuje zvlášť naléhavě, překládají se některé práce Baconovy, Lockovy, amerických osvícenců aj. FK nezapomíná ovšem ani na filosofy české; k vydání je zatím připraveno dílo Augustina Smetany. Uvážíme-li všechny potíže, které překládání filosofických textů přináší, pak je třeba uznat, že i tu naši filosofové vykonali hezký kus dobré práce.

Jiří Gabriel

Przegląd Socjologiczny, Rocznik Polskiego Instytutu Socjologicznego, Tom XII, Łódź 1958, 420 str.

Ročenku Polského sociologického institutu vydává v Lodži Łódzkie Towarzystwo Naukowe a jejím redaktorem je prof. dr. Józef Chałasiński, známý polský sociolog a člen Polské akademie věd. Obnovená ročenka (první její svazek po pauze ve vydávání vyšel v r. 1957 jako 11. ročník) reprezentuje svým obsahem uspořádaným do formy sborníku současnou práci polské sociologie, a to prakticky ve všech jejích disciplínách a pracovních metodách. Hlavní téžiště ročenky je v člancích. Nynější 12. svazek *Przeglądu Socjologicznego* (dále jen PS) obsahuje devět článků, a to tyto: Antonina Kłoskowska, *Problém malých společenských skupin v sociologii* (str. 9—31); Stefan Nowakowski, *Dělnický hotel na pozadí urbanizačních procesů a industrialisace* (str. 32—71); Aleksander Matejko, *Sociologické aspekty bytové výstavby* (str. 72—122); Zbigniew Tadeusz Wierzbicki, *Osvěta a motivy vzdělání dětí ve vesnici Zmiącc* (str. 123—163); Helena Radomska-Strzemecka, *Vliv války na poměr mládeže k rodině* (str. 164—189); Bartholomeus Landheer, *Sociologická teorie a mezinárodní právo* (str. 190—204); Borys Lapicki, *Ideologická obrana a kritika soukromého vlastnictví v starověkém Římě* (str. 205—228); Jerzy Lande, *Sociologie Petrażyckého* (str. 229—265); Jerzy Piotrowski, *Krise rodiny ve Švédsku a pokusy o její řešení* (str. 266—306).

Další tematický oddíl PS zahrnuje zprávy o badatelské činnosti a o organizačním ruchu (Polská kronika, Zahraniční kronika) v Polsku i v zahraničí. Informace o polské sociologii svědčí o růstu badatelských center a o šíři pracovních zájmů. Tak kronika např. referuje o obnovení Polského sociologického institutu, dále o Sociologické sekci Polské filosofické společnosti, o Sociografické sekci Západního institutu v Poznani, o Ústavu sociologie a dějin kultury Polské akademie věd, o Ústavu sociologických bádání při Institutu filosofie a sociologie PAV, o Sociologickém ústavu Lublínské katolické university atd.

Další oddíl recenzí je rozčleněn podle oborů; referáty a recenze se zabývají knihami o problémech společenské struktury a inteligence (např. G. D. H. Cole, *Studies in Class Structure*, London 1955; T. Geiger, *Aufgaben und Stellung der Intelligenz in der Gesellschaft*, Stuttgart 1949), sociologií vesnice a měst (P. Chombart de Lauwe a jiní, *Paris et l'agglomération parisienne*, Paris 1952; G. Wurzbacher a jiní, *Das Dorf in Spannungsfeld industrieller Entwicklung*, Stuttgart 1954), dále sociologií práce a dělnické třídy (srov. např. recenze knih: G. Friedmann, *Le travail en miettes*, Paris 1956; Theo Pirker, Siegfried Braun, Burkart Lutz, Fro Hammelrath, *Arbeiter — Management — Mitbestimmung*, Stuttgart a Düsseldorf 1955) a nakonec sociologickou problematikou emigrace, převážně ovšem polské.

Jisté novum představuje v ročence oddíl věnovaný recenzím polské reportáže a publicistiky, která se zhruba od r. 1955 stala nejen bohatě zastoupeným druhem prózy, ale také důležitým a nanejvýš aktuálním dokumentem pro sociální i duchovní život Polska. Poslední rubrika PS přináší přehled časopisů; na závěr jsou pak připojena anglická resumé.

Nový svazek *Przeglądu Socjologicznego* je příznačný pro cestu, na niž vkročila polská sociologie v současnou dobu. Jejím hlavním cílem se stala konkrétní sociologická práce, která se jednak vrací k starším, osvědčeným metodám (např. k sociologickému výzkumu, k technickým práce v terénu), jednak se obrací k problematice moderních metodologických postupů (ne náhodou je PS zahájen článkem Kłoskowské o malých skupinách), které umožňují sestoupit od obecných kategorií ke srostitějším společenským útvarům. Tak k sociologickému problému tzv. „malých“ a „nejmenších“ skupin patří v prvé řadě otázky rodiny a mládeže, tedy otázky, jež se dnes staly předmětem sociologického výzkumu na celém světě.

Kłoskowska v této souvislosti upozorňuje na to, že se malé skupiny stávají aktuální otázkou i v polské sociologii a že se zkoumání malých skupin nemusí nijak omezovat na soubodou americké sociologii nebo svazovat se specifičnostmi moderní americké společnosti. I další připomínka Kłoskowské je důležitá: dnešní stav aktuálních možností a úkolů